

TEHNIČKO UREĐENJE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA I POSJEDA KAO USLOV UNAPREĐIVANJA POLJOPRIVREDE^{*)}

1. Stanje poljoprivrednog zemljišta i posjeda. — U najnovijim društvenim planovima privrednoga razvitka naše zemlje posebna pažnja je posvećena unapređivanju poljoprivrede. Dosadašnji razvoj poljoprivrede nije išao uporedo sa industrijskim razvojem zemlje, jer su mnogo veća društvena sredstva ulagana u razvoj industrije, a poljoprivreda je ostajala po strani. Pitanje veće poljoprivredne proizvodnje naročito je prouzrokovano provedbom industrijalizacije zemlje. Postignuti stepen razvoja industrijalizacije omogućuje, da se mnogo veća društvena sredstva ulažu u razvitak poljoprivrede, čime će se ukloniti nastale disproporcije u općem privrednom razvoju zemlje.

Planom je postavljeno da se postepenim investiranjem u poljoprivredu poluči mnogo veća poljoprivredna proizvodnja u našoj zemlji, nego što je postojeća, jer za to ima mogućnosti. Poljoprivreda treba da domaće tržište snabdjeva potrebnim količinama artikala za prehranu sve većeg broja stanovnika u gradovima i industrijskim centrima, da preradivačku industriju snabdjeva sirovinama potrebnim za njen rad i razvoj, te da osigurava viškove poljoprivrednih proizvoda, koji se mogu izvažati. Povećanje poljoprivredne proizvodnje neposredno utječe na poboljšavanje životnog standarda radnih ljudi, a što je isto tako jedan od važnih zadataka našeg privrednog razvoja.

Dosadašnji prosječni prinosi sa poljoprivrednog zemljišta još uvijek su niski i nisu u srazmjeri sa mogućnostima poljoprivredne proizvodnje primjenom odgovarajućih tehničkih zahvata na poljoprivrednom zemljištu. U zadnjih nekoliko godina intenzivnijim ulaganjem u poljoprivredu (mehanizacija, kemizacija, agrotehnika, sortno visokorodno sjeme), na ograničenom dijelu tehnički uredenog poljoprivrednog zemljišta društvenog vlasništva, pokazalo se da poljoprivredna proizvodnja može biti iznad svih predviđenih očekivanja. Već ova prva intenzivnija ulaganja u poljoprivredu, pri čemu je postignuta vrlo visoka proizvodnja omogućila su obustavu uvoza prehrambenih i drugih artikala, za koje potrebe su se odvajala vrlo velika devizna sredstva.

Od unapređenja proizvodnje sa samog poljoprivrednog zemljišta zavisi unapređenje i ostalih poljoprivrednih grana (stočarstvo, preradiivačka industrija i dr.).

* Referat na Savetovanju o primenjenoj geodeziji — Sarajevo 23.—25. III 1961.

Glavni razlozi za do sada zaostalu poljoprivrednu proizvodnju u našoj zemlji uglavnom su slijedeći:

- a) tehnički neuređeno poljoprivredno zemljište,
- b) vrlo velika rascjepkanost, razbacanost i izmiješanost posjeda i zemljišnih parcela,
- c) nedovoljna primjena mehanizacije, kemizacije, agrotehnike, visokorodnog sortnog sjemena i sl.

Za unapređenje poljoprivredne proizvodnje najvažnije je stvoriti uslove na poljoprivrednom zemljištu, pomoću kojih se osigurava mogućnost primjene najnovijih naučnih dostignuća i suvremenih metoda rada moderne poljoprivrede.

Tehničkim zahvatima stvaraju se u poljoprivrednom zemljištu fizički, kemijski, biološki i geodetski uslovi za uspješnu primjenu mehanizacije, kemizacije, agrotehnike i dr.

Veći dio našeg poljoprivrednog zemljišta nije tehnički uređen te na njemu nema dovoljno odgovarajućih uslova za razvoj intenzivnije poljoprivredne proizvodnje. Postoje znatna područja, uz gotovo sve nizinske rijeke, koja su podvodna uslijed suviše i štetne vode, koja se nalazi u zemljištu i radi čega se ta zemljišta ne mogu privesti intenzivnijem kultiviranju. Isto tako postoje zemljišta kojima, za vrijeme vegetacionog perioda, nedostaje vode (vlage), što također onemogućuje njihovu intenzivniju obradu. Nadalje postoji vrlo velika rascjepkanost, razbacanost i izmiješanost posjeda i zemljišnih parcela, koje se nalaze u društvenom vlasništvu i vlasništvu pojedinih individualnih domaćinstava, nesređenost pravnih odnosa vezanih za zemljište, te nepravilna i neplanska izgradnja naselja sa nehigijenskim životnim uslovima za njihove stanovnike. Naročito velika rascjepkanost i nesređenost postoji kod neorganiziranog zemljišta fonda općenarodne imovine, koje nije organizirano u krupna socijalistička imanja.

Proces usitnjavanja zemljišnih parcela i posjeda odvijao se nizom godina. Glavni uzroci, koji su dovodili do ovog prekomjernog usitnjavanja su:

— postojeći propisi o nasljeđivanju, koji omogućuju diobe pojedinih posjeda i zemljišnih parcela i time su stvarani novi posjedi sa mnogo većim brojem razbacanih i rascjepkanih zemljišnih parcela,

— tehnička zaostalost jedne zemlje, gdje nema potrebne ravnoteže između poljoprivrede i drugih privrednih djelatnosti, uzrokuje nastajanje većeg broja zemljišnih parcela i posjeda. U zemljama gdje industrija nije dovoljno razvijena i gdje poljoprivreda predstavlja jedinu mogućnost zaposlenja za stanovništvo, što je bio slučaj i u predratnoj Jugoslaviji, poljoprivredno zemljište dobiva veću vrijednost. Porastom seoskog stanovništva, koje se nije moglo zaposliti u drugim privrednim granama, nastajalo je sve više novih dioba posjeda i njihovo ustinjavanje,

— velika razlika u plodnosti i produktivnosti pojedinih zemljišnih parcela, a i radi pojedinih kultura, uzrokovalo je diobe zemljišnih parcela na onoliko dijelova, koliko je bio diobnih grana,

— izgradnja cesta, željeznica, kanala i sličnih objekata uzrokovali su nastajanje većeg dijela zemljišnih parcela,

— agrarne reforme i kolonizacije imale su za posljedicu usitnjavanje posjeda i stvaranje prekobrojnih zemljišnih parcela.

Naročito poslije oslobođenja intenzivno se odvijao proces usitnjavanja posjeda i zemljišnih parcela. Provedbom agrarne reforme i kolonizacije te drugih mjera u poljoprivredi usitnjavani su i rascjepkavani posjedi i mijenjala se njihova struktura. Stvorena je potpuno nova struktura posjeda. Broj domaćinstva sa posjedom do 2 ha opao je, a porastao je broj domaćinstava sa posjedom od 5—10 ha. Promjenom strukture posjeda putem agrarne reforme i kolonizacije formiran je kod nas pretežno srednji sloj seljaka. Poslije provedene agrarne reforme i kolonizacije ukupni broj domaćinstava porastao je najviše u Vojvodini, a najmanje u Sloveniji, gdje je čak i opao. Kretanje broja poljoprivrednih domaćinstava uslovljeno je i o razvoju industrijalizacije u pojedinim narodnim republikama i time u vezi odlaskom stanovništva sa sela u gradove i industrijske centre. Proces raslojavanja seoskog stanovništva stalno se odvija, što ovisi o stepenu razvoja industrije i drugih privrednih djelatnosti.

Dalje na usitnjavanje posjeda i njihovu rascjepkanost utjecalo je:

- uredba o imovinskim odnosima i reorganizaciji SRZ-a,
- zakon o poljoprivrednom zemljišnom fondu,
- administrativni sistem otkupa poljoprivrednih proizvoda,
- progresivni poreski sistem,
- nedostatak radne snage i sprege za obradu zemljišta.

Jugoslavija je poznata u svijetu kao zemlja, koja ima relativno najveći broj zemljišnih čestica i sitne posjede. Ima poljoprivrednih reona, koji su naročito karakteristični po velikom broju zemljišnih parcela, koje su često tako malene i nepravilnih oblika, da nije moguće niti njihovo obrađivanje. Pojedine zemljišne parcele općenarodne imovine kao i individualnih domaćinstava udaljene su više kilometara jedna od druge što utječe na kvalitet obrade, radi čega mnoge od njih su slabo ili uopće neobrađene. Nadzor na ovakovim posjedima kao i borbu protiv biljnih bolesti i štetočina vrlo je otežana, pa se rascjepkani i razbacani posjedi ne mogu dovoljno iskorišćavati.

Naročito je nepovoljno stanje zemljišta, koje se nalazi u društvenom vlasništvu. Kako to zemljište pretežno potječe ili od ranije državne imovine, ili od neposrednog agrara, konfiskacija, najnovijeg zahvata po Zakonu o zemljišnom fondu, ono je na terenu vrlo rascjepkano i razbacano. Narodni odbori u zadnje vrijeme naročito se bore da srede i što racionalnije iskorištavaju obradive površine zemljišta u društvenom vlasništvu, koje nije organizirano u krupna državna imanja. Radi ovakvog stanja, u tome imaju vrlo velikih poteškoća. Uslijed velike rascjepkanosti i razbacanosti te su površine djelomično i uzurpirane i narodni odbori o njima još nemaju dovoljne evidencije.

Daljnja karakteristika naših posjeda u društvenom vlasništvu i u vlasništvu individualnih domaćinstava su nesređeni pravni odnosi vezani za zemljište, radi čega dolazi do raznih sporova i parničjenja za smetanje posjeda, do svađa i netrpeljivosti među ljudima, što stvara nezdrave odnose na selu. Za razna parničjenja još i danas se troše veliki

izdaci što dovodi do osiromašenja pojedinih domaćinstava na selu. Redovno postoji neslaganje između stanja posjedovanja i stanja u zemljišnim knjigama. Ova neslaganja nastajala su vremenom radi toga što promjene, koje su se zbivale na terenu, nisu istovremeno provedane u zemljišnim knjigama. To su neprovedena agrarna rješenja, razne kupoprodaje, ostavine, potajne diobe, naslijeđa i dr.

2. Mjere za tehničko uređenje poljoprivrednog zemljišta i posjeda. — Na ovakovim poljoprivrednim zemljištima i posjedima nema dovoljno uslova za primjenu mehanizacije, kemizacije, agrotehnike i drugih naučnih dostignuća, a prema tome niti uslova za organizaciju moderne poljoprivredne proizvodnje.

Uslovi u zemljištu se stvaraju provedbom potrebnih tehničkih zahvata i to:

a) tehničke ili fizikalne melioracije zemljišta

b) geodetska melioracija zemljišta (komasacije, arondacije — uređenje posjeda).

Tehničke ili fizikalne melioracije imaju zadatak da pomoću otvorenih kanala ili drenaža odvedu svu suvišnu i štetnu vodu sa poljoprivrednog zemljišta, koje se meliorira, da stvore optimalno stanje podzemne vode (vlage) i time optimalne fizikalne i biološke uslove u zemljištu za intenzivno uzgajanje određenog kulturnog bilja. Zemljište ne smije sadržavati ni previše ni premalo vlage, a prema tome uzduha i topline nego što je potrebno za život dotičnog bilja.

Geodetskom melioracijom, komasacijom, arondacijom uređuju se posjedi, tj. skupljaju se razbacani i rascjepkani posjedi u pravilno formirane table i istovremeno se rješavaju i sva ostala pitanja vezana za zemljište. Na taj način se stvaraju uslovi za primjenu mehanizacije i ekonomičnije korišćenje poljoprivrednog zemljišta.

Za uređenje posjeda kod nas mogu se primjeniti dva postupka i to: postupak arondacije i postupak komasacije.

Postupkom arondacije mogu se uređivati samo posjedi državnih poljoprivrednih dobara, SRZ-a, ekonomija tj. zemljište u društvenom vlasništvu. Arondacija se vrši pripajanjem zemljišta individualnih posjednika koja se nalaze između zemljišta općenarodne imovine ili se nalazi na području gdje se želi skupiti zemljište općenarodne imovine. Kao nadoknadu za ta zemljišta dodjeljuju se individualnim domaćinstvima druga zemljišta koja se nalaze izvan tih blokova.

Ovaj postupak može se primjeniti na manjim područjima, gdje nije potrebna provedba detaljne melioracije i putne mreže niti drugih zahvata na poljoprivrednom zemljištu.

Postupkom komasacije za razliku od arondacije obuhvataju se sva zemljišta, koja se nalaze na području jedne komasacione gromade, tj. zemljišta općenarodne imovine i svih ostalih individualnih domaćinstava. Postupak komasacije je pogodan za kompleksno rješavanje svih problema, koji treba da se riješe na izvjesnom zemljištu. Ovaj postupak se primjenjuje na zemljištu koje nije sanirano i gdje je potrebno osim samog uređenja posjeda, da se provede i drugi zahvati za tehničko uređenje.

Tehnička ili fizikalna melioracija je čista tehnička djelatnost pomoću koje se rješavaju određeni zadaci na poljoprivrednom zemljištu. Međutim uređenje posjeda u sadašnjoj fazi našeg društvenog razvoja je vrlo kompleksan proces. Tu se rješavaju razni problemi političke, ekonomske, tehničke i pravne naravi. Sva tehnička rješenja trebaju biti u skladu sa političkim razvojem i ekonomskim stanjem pojedinih sela odnosno područja. Tehnički radovi ne mogu se odvajati od rješavanja ostalih problema, jer oni čine jednu cjelinu. Prema tome geodetski stručnjak kao izvođač tehničkih radova uređenja posjeda mora dobro poznavati i sve ostale probleme, koji se trebaju rješavati na određenom području. Geodetski stručnjaci, a naročito oni koji rukovode radovima moraju imati zdrave političke poglede i dobro poznavati političko-ekonomski program koji se provodi na našim selima.

3. Ujedinjene nacije i Međunarodna federacija geometara o pitanjima tehničkog uređenja poljoprivrednog zemljišta i posjeda. — Problem tehničkog uređenja poljoprivrednog zemljišta i uređenja posjeda postoji u mnogim državama svijeta, a naročito u većini evropskih država, radi stvaranja uslova za moderniju poljoprivrednu proizvodnju. U sistemu svjetske privrede poljoprivreda dobiva sve veće značenje, jer su potrebe za prehrambenim artiklima i poljoprivrednim sirovinama za industriju sve osjetnije. Pitanjem razvoja i unapređivanje poljoprivrede u pojedinim zemljama svijeta bave se i Ujedinjene nacije. U tu svrhu je stvorena organizacija za prehranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim nacijama (FAO). Poljoprivredno odjeljenje, odsjek za iskorištavanje zemljišta i voda te organizacije sazvalo je grupu geodetskih stručnjaka iz nekih evropskih zemalja sa zadatkom da prouče i predlože način i metode za tehničko uređenje poljoprivrednog zemljišta i uređenje poljoprivrednih posjeda. Sastanak se održao od 14. do 18. decembra 1953. godine u Rimu gdje je sjedište FAO. Bili su prisutni stručnjaci iz Zapadne Njemačke, Švicarske, Holandije, Švedske, Francuske i Finske tj. iz evropskih zemalja, koje se najviše bave tim problemima.

Nakon proučavanja cjelokupne problematike oni su se složili, da se prema prilikama u pojedinoj zemlji, pitanje tehničkog uređenja zemljišta i posjeda može vršiti na slijedeće načine:

1. administrativno spajanje (reallocation)

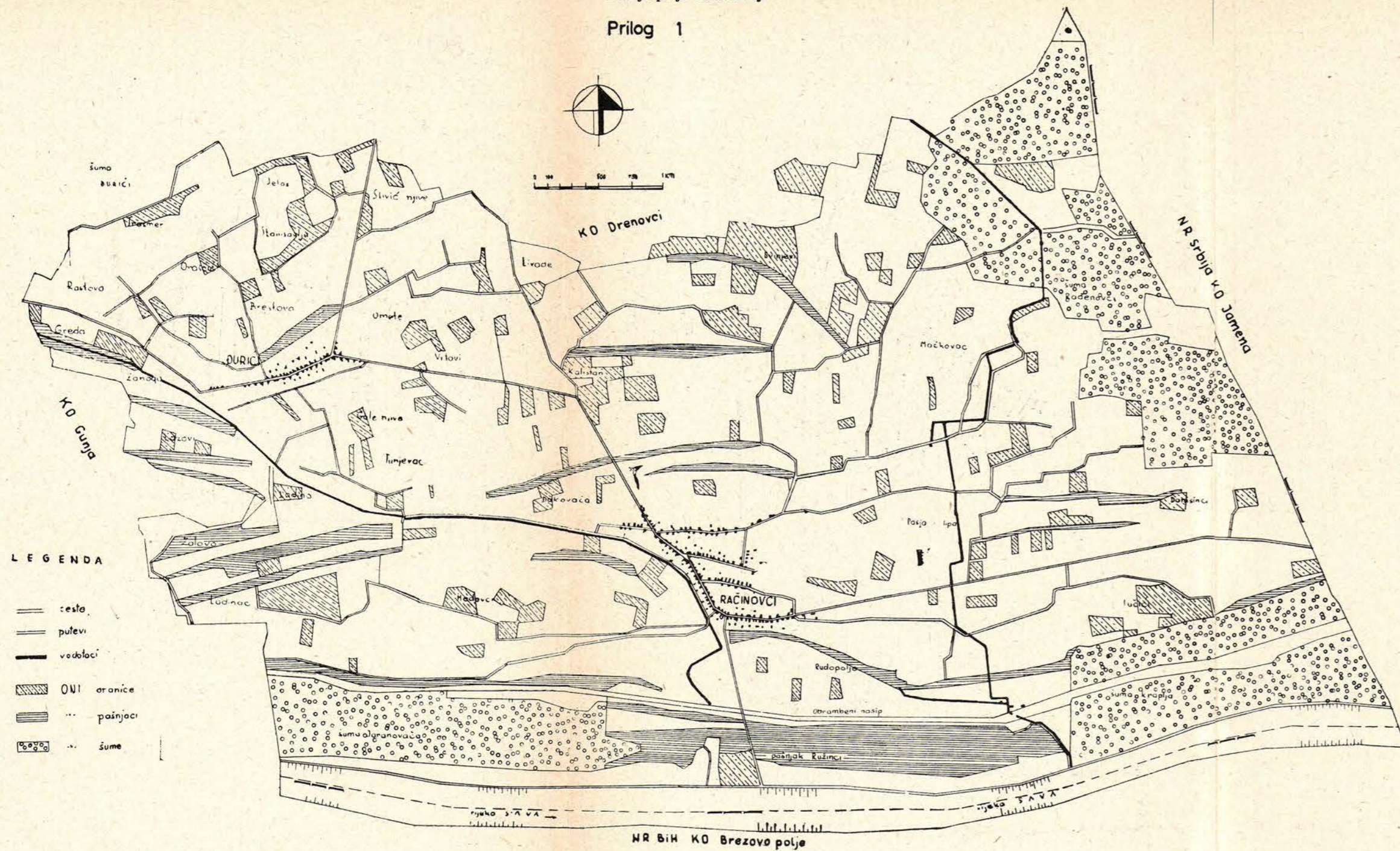
a) u užem smislu (reunion parcellaire), spajanje malih parcela u veće jedinice bez promjene postojećih puteva i bez ikakvih građevinskih radova.

b) u širem smislu: spajanje manjih parcela postojeće putne mreže, ali bez većih građevinskih radova.

Ovi oblici administrativnog spajanja mogu se preporučiti kao trajno rješenje u predjelima, koji nisu gusto naseljeni, gdje postoji dovoljno puteva i cesta, gdje je zadovoljavajuće stanje vode (vlage) u zemljištu, te ako je to područje u tome smislu već proučeno ili ga treba proučiti. Ovaj oblik spajanja može se primjeniti kao prvi korak za daljnje uređenje zemljišta i posjeda u predjelima gdje je ovo spajanje naročito

ĐURIĆI I RAČINOVCII
Stanje prije komasacije

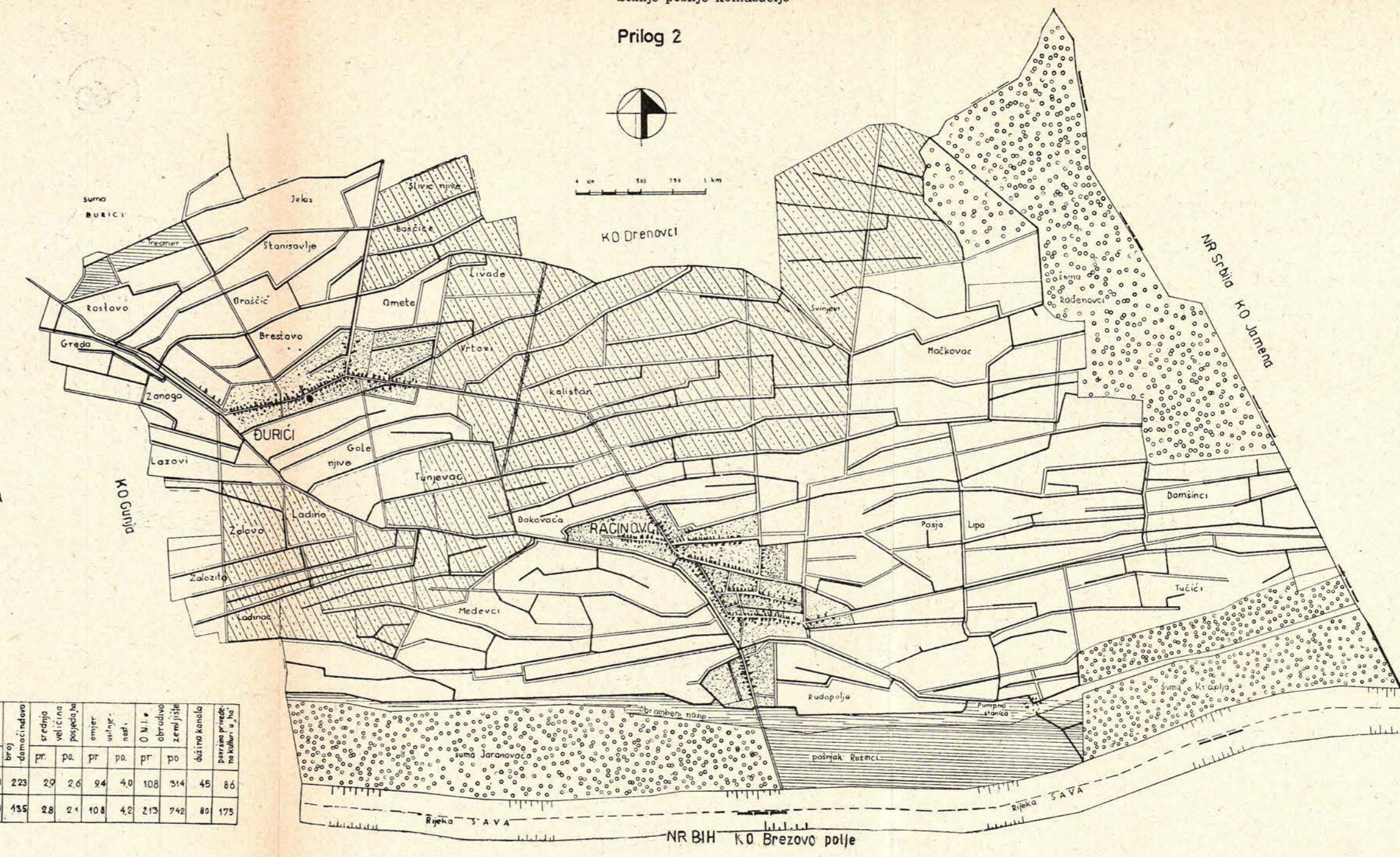
Prilog 1

- LEGENDA
- == cesta
 - == putevi
 - == vodotoci
 - ▨ O.N.I. oranice
 - ▨ pašnjaci
 - ☉ šume

ĐURIĆI I RAČINOVCII
Stanje poslije komasacije

Prilog 2

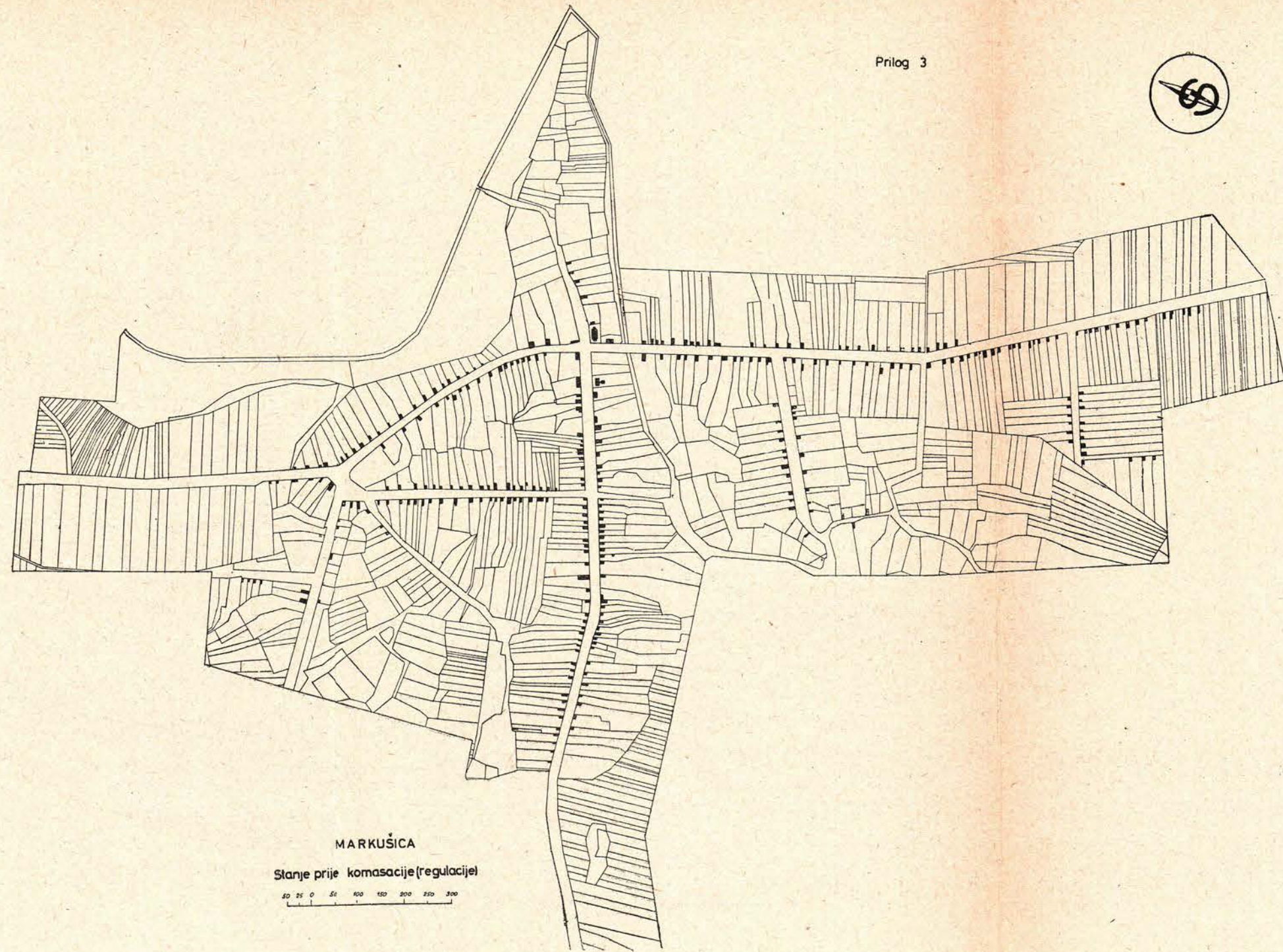
LEGENDA

- == cesta
- == putevi
- == kanali
- ▨ O.N.I. oranice
- ▨ pašnjaci
- ☉ šume

podaci

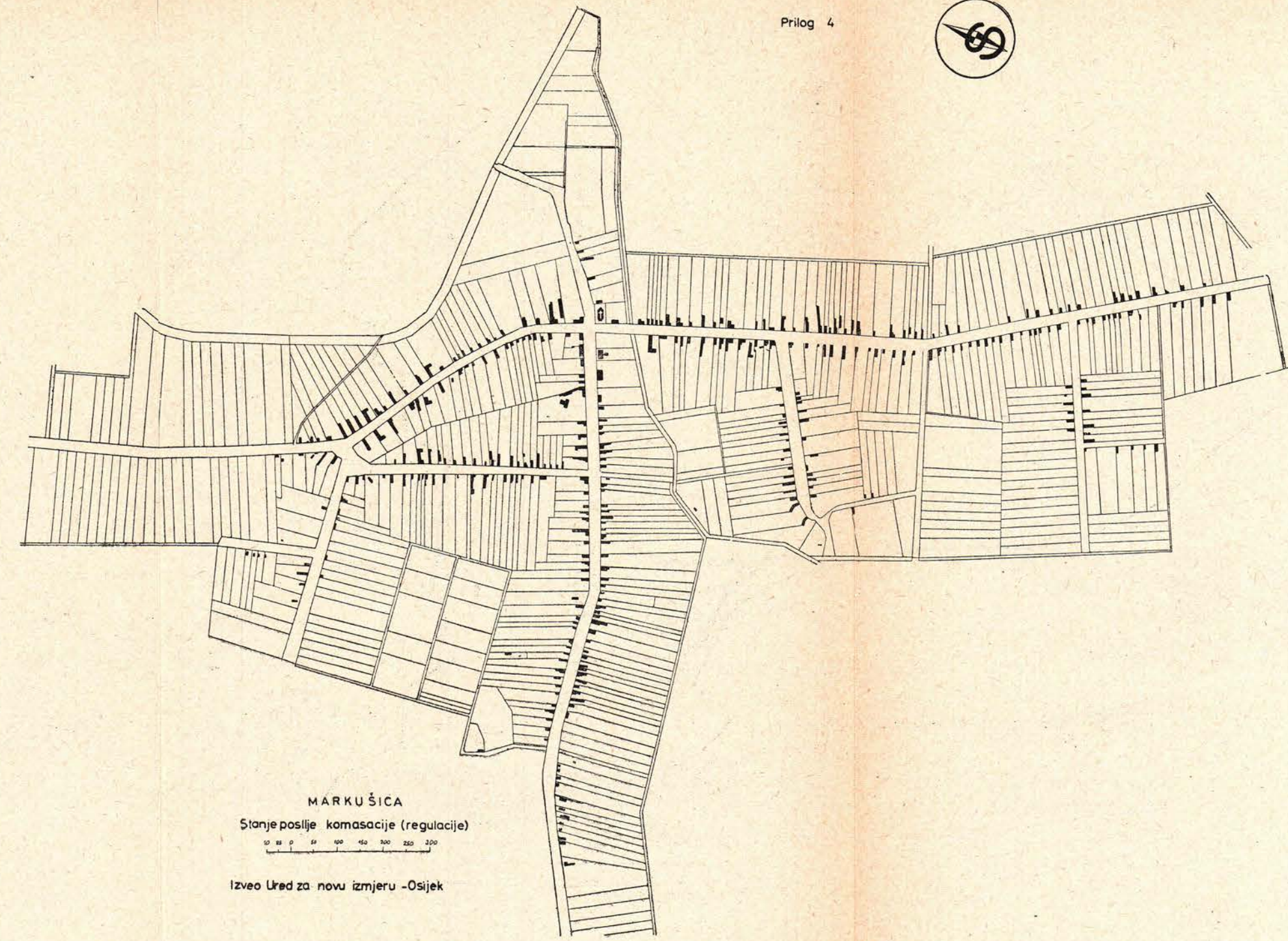
komasaciona gramada	površina u ha		broj čestica		srednja veličina posjeda u ha		srednja veličina posjeda u ha		O.N.I. obradivo zemljište		džirna kancela	površina priredbe na katastru u ha
	pr	po	pr	po	pr	po	pr	po				
ĐURIĆI	892	2105	780	223	2,9	2,6	94	4,0	108	314	45	86
RAČINOVCII	3180	3506	1610	135	2,8	2,1	108	4,2	213	742	80	175

Prilog 3

MARKUŠICA
Stanje prije komasacije (regulacije)

Prilog 4

MARKUŠICA
Stanje poslije komasacije (regulacije)

Izveo Ured za novu izmjeru - Osijek

hitno, a nije moguće da se odmah pristupi definitivnom uređenju zemljišta i posjeda.

2. **Konsolidacija-komasacija**, konačno uređenje zemljišta i posjeda.

Ovaj način uređenja zemljišta i posjeda sastoji se u spajanju manjih parcela u veće jedinice kombinirano sa potrebnim mjerama za poboljšanje zemljišta i to: tehničkom melioracijom (odvodnjavanje, navodnjavanje), odgovarajućom cestovnom i putnom mrežom i drugim potrebnim radovima. U ovom slučaju radi se o konačnom uređenju poljoprivrednog zemljišta i posjeda (potpuna melioracija).

Ovaj način uređenja zemljišta i posjeda može se preporučiti u svim predjelima, gdje su, osim administrativnog spajanja, potrebne i druge mjere za poboljšavanje zemljišta i gdje interesenti imaju dovoljno razumijevanja za konačno rješenje zemljišnog problema. Konačno uređenje zemljišta preporuča se iz ovih razloga:

a) **Konsolidacija-komasacija** — (konačno uređenje) zemljišta i posjeda je bitno za njihovo optimalno iskorištavanje.

b) **Komasacija** zemljišta omogućuje poboljšanje agrarne strukture naročito u krajevima, gdje se uređenjem tla tehničkom melioracijom ili drugim mjerama dobiva novo zemljište, koje je bilo neiskorišteno.

c) **Konsolidacija-komasacija** zemljišta može biti skupa, ako je potrebno mnogo građevinskih radova, ali u daljnjoj perspektivi ipak je to najjeftinije rješenje, jer radove koji se izvrše ne će trebati ponavljati i zbog toga se mogu dobro izvesti. U isto vrijeme ekonomski i društveni uvjeti toga seoskog stanovništva uvelike će se poboljšati.

Osim toga donijeti su i slijedeći zaključci:

3. **Uključivanje samoga sela** u radove komasacije zemljišta poželjno je i sa tehničkog i ekonomskog stanovišta. U svakom slučaju treba ukinuti svaki zakon, koji bi zabranjivao da se selo uključi u radove.

4. **Područje komasacije** zemljišta ne bi se smjelo ograničavati na okvire kat. općina ili koje druge međe. O tome odlučujuću ulogu treba da imaju poljoprivredni, hidrološki i topografski razlozi.

5. U **interesu stvaranja većih poljoprivrednih posjeda** preporučuje se, gdje god je to potrebno, da država kupuje zemlju, prije nego započnu radovi. U postupku komasacije ta zemlja može služiti za povećanje malih neekonomičnih posjeda ili za stvaranje većih državnih posjeda.

6. **Metoda fotogrametrije** preporučuje se naročito na brežuljkastom zemljištu i u planinskim predjelima, ali i na ravnom terenu. Ova metoda je ekonomičnija, ako se upotrebljava na većem području.

7. **Procjena zemljišta** treba se pojednostaviti, što je moguće više, smanjivanjem broja klasa. Treba osigurati da se bitno ne mijenjaju odnosi vrijednosti pojedinih zemljišta.

8. Spajanje malih parcela u veće stvara se osnovni uvjet za osnivanje odgovarajuće mreže puteva. Gustoću putne mreže treba prilagoditi i prema veličini posjeda, kao i intenzitetu iskorišćavanja zemljišta i eventualnom tehničkom napretku. Ako bi zbog nekog naročitog razloga bilo bolje da se k nekom posjedu prilazi sa dva puta, ipak treba izgrađivati jedino glavne poljoprivredne puteve.

9. Tehničko uređenje poljoprivrednog zemljišta potrebno je zato da se provedu tehničke melioracije (odvodnjavanje odnosno navodnjavanje) u vezi sa radovima komasacije. Na taj način će troškovi komasacije biti povećani, ali su ti troškovi dalekko manji, kada se provode u vezi sa komasacijom, nego bez komasacije.

10. Izbjegavanje eventualnog kasnijeg mijenjanja sistema stvorene komasacije. Potrebno je da se u postupku komasacije uzmu u račun ne samo poljoprivredni interesi, nego i ostali interesi poljoprivrednog zemljišta s nepoljoprivrednom svrhom (osiguravanje zemljišta za gradnju raznih objekata i sl.).

11. Opće ekonomsko stanovište posljednji je cilj komasacije zemljišta (povećana produkcija, smanjenje proizvodnih troškova) a može se najbolje postići gradnjom seoskih kuća i gospodarskih zgrada izvan sela na dodijeljenim posjedima.

Veličinu posjeda trebalo bi odrediti na taj način da posjed daje dovoljno posla i prihoda običnoj seljačkoj obitelji. Dovod vode i osvjetljenja treba da planira državni organ nadležan za naseljavanje.

12. Komasačiju rascjepkanih šumskih i vinogradskih područja trebalo bi kombinirati gdje god je moguće, sa komasacijom poljoprivrednog zemljišta. Kako bi se smanjio financijski teret učesnika, građevinske radove na cestama trebalo bi dati na izvođenje samim učesnicima. Ove radove bi trebalo izvoditi u dužem roku.

13. Preporuča se aktivno sudjelovanje interesenata u izvođenju radova, naročito u područjima sa financijski slabim vlasnicima, gdje god je to poželjno sa opće-ekonomskog stanovišta.

U zemljama gdje su državni doprinosi za provedbu komasacije maleni, preporuča se da općine osnuju fondove za komasačiju sa vlastitim učesćima.

14. Kako bi se komasirani posjedi održali treba poduzeti potrebne korake i u pogledu zakonodavstva, upravnih mjera i prosvječivanje, da se spriječe buduće diobe posjeda i da se uspostave minimalne veličine gospodarstava.

15. Imajući u vidu široke planove oko komasacije zemljišta poželjno je temeljito obrazovanje i uvježbavanje stručnog kadra za ove radove.

Iskustva, koja se provode između različitih zemalja dokazuju važnost tehničkih i ekonomskih naučnih istraživanja na polju komasacije zemljišta. Praktično provođenje rezultata naučnih istraživanja dovest će

do poboljšanja metoda planiranja i izvođenje radova, a time i do smanjenja troškova.

16. Od svih metoda financiranja, koje se provede u različitim zemljama za pokriće troškova radova oko komasacije, metod što se provodi u Holandiji čini se da je najprikladniji. Tamo država snosi sve troškove, a interesenti otplaćuju svoj dio učešća troškova, koji iznose do 40% od svih troškova kroz vrijeme od 30 godina. Ipak ovaj sistem možda se ne može primjeniti u svim zemljama, zbog zakonskih a djelomično i psiholoških razloga. Poteškoće u financiranju nastaju u onim zemljama, gdje je državno učešće relativno maleno.

U takvim slučajevima trebalo bi razmatrati slijedeće mjere:

- da općina osnuje fond za komasaciju zemljišta
- da interesenti plaćaju svoja učešća unaprijed
- da se dobije kredit uz niske kamate
- da bude dovoljno vremena za amortizaciju, kako bi se omogućilo posjednicima da otplate dugove.

Gdje god se plan brižljivo pripremi i vodi računa o svim mjerama, troškovi oko komasacije zemljišta biti će podnošljivi za interesente, a biti će omogućeno i brže izvođenje radova, naročito ako je javni doprinos znatniji. Konačno treba naglasiti da će se kapital uložen u komasaciju zemljišta vrlo brzo vratiti interesentima, a i čitavoj zajednici i to putem povećanih prinosa i smanjenjem proizvodnih troškova.

Komisija stručnjaka pošto je proučavala probleme komasacije zemljišta, predlaže FAO-u ove sugestije:

1. da nastavi i pojača rad, koji je već započela na polju komasacije zemljišta,
2. da nabavi izvještaje o rasparčanosti poljoprivrednih posjeda u odnosnim zemljama, da prikupi zakone i propise, koji se tiču uređenja posjeda, te da ih stavi na raspolaganje zemljama članicama,
3. da prikupi u većem broju knjige i planove o komasaciji zemljišta,
4. da organizira od vremena do vremena, na regionalnoj bazi, radnu grupu ili seminar, zbog razmjene misli i izučavanja problema, metoda i napretka na tome polju.

Pitanjem tehničkog uređenja zemljišta i posjeda bavi se i međunarodna federacija geometara — FIG, čiji je član i naša zemlja od 1953. godine. Jedna od najaktivnijih komisija federacije je komisija za katastar i komasacije zemljišta, koja proučava pojedina pitanja iz oblasti katastra i komasacija, što predlažu pojedine članice ili ih sama komisija predvidi u svom programu rada.

Od 1953. godine, od kada je naša zemlja članica federacije, komisija je svake godine zasjedala u jednoj od zemalja članica. Na tim zasjedanjima raspravljana je razna tematika iz područja komasacije i to: Uređenje poljoprivrednog zemljišta i opseg komasacione gromade, Uređenje sela u vezi sa komasacijom, Izbor i određivanje baze za određivanje vrijednosti zemljišta i drugih objekata uključenih u komasaciju. Zadnje dvije godine poslije kongresa federacije održavanog u Holandiji 1958. godine proučavaju se pitanja:

Određivanje najpogodnijih metoda rada za dobivanje planova u komasaciji zemljišta i ukoliko komasacija zemljišta kao sredstvo utječe na podizanje poljoprivredne proizvodnje.

Ove godine održano je u našoj zemlji zasjedanje komisije za katar i komasacije, gdje su se članovi komisije upoznali sa rezultatima rada postignutim kod nas u našim uslovima na području uređenja poljoprivrednog zemljišta i posjeda.

4. Razvoj komasacije u evropskim zemljama. — Postupak komasacije za uređenje zemljišta i posjeda datira iz vremena prve polovice XVIII stoljeća, razvojem mladog kapitalističkog sistema. Razvoj industrije, gradova, industrijskih centara i tržišta zahtijevao je mnogo više prehrambenih proizvoda i poljoprivrednih sirovina za potrebe industrije. Robno-novčani sistem kapitalističke privrede počeo je da postepeno prodire iz gradova u sela, što je utjecalo na preorijentaciju poljoprivredne proizvodnje. Prelazilo se sa ekstenzivne na intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju tj. sa prirodne proizvodnje, što je bila karakteristika feudalnog sistema, na kapitalistički sistem proizvodnje, na robnu proizvodnju, proizvodnju za tržište.

Razvoju intenzivnije poljoprivredne proizvodnje smetala je postojeća struktura posjeda. S jedne strane postojala je velika rascjepkanost, razbacanost i izmiješanost zemljišnih parcela, a s druge strane velike površine, koje su se zajednički uživale (pašnjaci) i vrlo ekstenzivno iskorištavale.

U tim uslovima počeo se primjenjivati postupak komasacije, kao jedna mjera za stvaranje uslova za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju. Vrlo velika smetnja razvoju postupka komasacije bila je institucija privatnog vlasništva koja se sve više učvršćivala razvojem kapitalističkog sistema. Postupak komasacije smatran je kao napad na pravo privatne svojine na zemljište, jer je on radikalno mijenjao postojeće vlasničke odnose. Radi toga se u početku smatralo, da je uređenje zemljišta i posjeda isključivo privatna stvar samih interesenata. Na toj osnovi radovi su se vrlo sporo odvijali, tako da je tu počela i sama država da intervenira. Država je donosila zakone za to područje djelatnosti u koje su unošeni elementi prisile, čime se postepeno ograničavala dobrovoljnost interesenata. Vremenom se dobrovoljnost interesenata sve više ograničavala radi lakših otvaranja postupka, jer je tržište tražilo sve više poljoprivrednih proizvoda.

Postupak komasacije počeo se najprije uvoditi u sjevernim evropskim zemljama Švedskoj, Norveškoj, Finskoj, Danskoj, Poljskoj i evropskoj Rusiji. Provodile su se tzv. radikalne komasacije. Postojeća naselja su se rasformirala i pojedini posjednik je prenosio svoje zgrade na novi posjed, koji je formiran u pravilnim kvadratnim oblicima. Stvarani su optimalni uslovi za ekonomičnu obradu.

Postupak komasacije počeo se sve više razvijati i prelaziti u druge evropske zemlje, njemačke države, austrougarsku monarhiju i druge zemlje.

Prema uslovima koji su u to vrijeme postojali prilagođavao se i sam projekat komasacije. Vodilo se računa o grupiranju posjeda, dok drugi

potrebni radovi kao tehnička melioracija, odgovarajuća mreža puteva, uređenja naselja nisu radikalnije zahvaćani u postupku komasacije. Danas moderna poljoprivreda traži nove uslove na zemljištu, tako da se sve to u to vrijeme izvršene komasacije, moraju ponovo provoditi i projekti komasacije moraju se prilagoditi novim uslovima.

Danas se u svim evropskim zemljama vrlo intenzivno radi na uređenju poljoprivrednog zemljišta i posjeda postupkom komasacije, zbog intenzivnije poljoprivredne proizvodnje. Vrlo veliki broj geodetskih stručnjaka zaposlen je na tim radovima.

5. Razvoj komasacije na područjima naše zemlje. — Početak izvođenja radova komasacije zemljišta na onim dijelovima Jugoslavije, koji su prije prvog svjetskog rata bili u sastavu stare austro-ugarske monarhije, datira od početka ovoga stoljeća. Stari Hrvatski sabor donio je 22. 6. 1902. godine Zakon o komasaciji zemljišta za pokrajine današnjeg Srijema. Ovaj Zakon sadržavao je pojedine odredbe, koje su bile sastavljene na osnovu iskustva drugih evropskih zemalja u provedbi komasacije zemljišta. Prema tome ovaj Zakon je bio suvremen, odgovarao je tadanjim prilikama i pozitivno se odražavao na razvoj komasacija.

Za područje pokrajina Banata, Bačke i Baranje, koje su bile pod neposrednom upravom Mađarske vrijedio je mađarski zakon o komasaciji zemljišta. Predratna Jugoslavija usvojila je ove zakone i na osnovu njih su provadane komasacije sve do završetka drugog svjetskog rata. Ovi zakonski propisi predviđali su umjereni tip komasacije kod kojih se bitno ne mijenja postojeći način gospodarenja, za razliku od nekih evropskih zemalja koje su provodile radikalne komasacije. Predmetom postupka komasacije bilo je samo poljoprivredno zemljište, a naselja i ostale vrijedne kulture bile su izlučene iz komasacije.

Do 1947. godine na području bivše Hrvatske i Slavonije uključujući i područje Srijema ukupno je komasirano oko 227 k. o. sa 750.000 jutara zemljišta. Od toga na područje NRH otpada oko 120 k. o. sa površinom oko 350.000 jutara. Za područje Banata, Bačke i Baranje ne raspolažemo sa tačnim podacima o komasiranim površinama.

U vremenu od 1947. do 1954. godine bio je prekid u izvođenju radova komasacije, radi provedbe agrarne reforme i kolonizacije i drugih specijalnih mjera, koje su se u to vrijeme provodile na sektoru poljoprivrede.

Da bi se moglo nastaviti sa radovima na uređenju poljoprivrednog zemljišta i posjeda, u našim novim uslovima, na traženje narodnih odbora, Sabor NRH donio je koncem 1954. godine novi Zakon o komasaciji zemljišta za područje Narodne Republike Hrvatske.

Zakonom je postavljeno da se komasacija provodi u cilju stvaranja većih i pravilnijih zemljišnih posjeda radi ekonomičnijeg obrađivanja i rentabilnijeg iskorišćavanja, kao i da se stvore uslovi za izvođenje hidrotehničke melioracije, gdje je ona potrebna te uređenje i asanacija naselja.

Prema ovome zakonu komasacija se provodi na zahtjev interesenata ili po odluci državnog organa. Na zahtjev državnog organa izvodi se,

kada ne postoji zahtjev interesenata, u slučajevima većih hidrotehničkih i melioracionih radova, gradnje većih saobraćajnica, melioracija krša, arondacije zemljišta općenarodne imovine, kada bi se ovom operacijom usitnjavali privatni posjedi u većoj mjeri i u slučaju kada se provodi ili je provedena komasacija susjednih područja, pa funkcioniranje hidrotehničkih melioracionih objekata zahtijeva izvođenje takovih radova i na tom području. Ovim je postavljen okvirni zadatak za uređenje zemljišta i posjeda postupkom komasacije.

Narodna skupština NR Slovenije donijela je 1957. godine Zakon o komasaciji posjedničkih zemljišta za područje svoje Republike. Svrha ovoga Zakona je, da se može provoditi komasacija, prilikom sređivanja općenarodne imovine ili kada su zemljišne parcele ispresjecane izgradnjom prometnih objekata (ceste, željeznice), regulacionih, melioracionih i drugih objekata te kada uređenje ovih posjeda, radi racionalnog obrađivanja, nije moguće provesti po propisima o arondaciji, ili ako bi arondacija po tim propisima bila nesmotrena.

AP Vojvodina nema Zakona za provođenje postupka komasacije. Za radove na komasaciji zemljišta, koji se izvode na području AP Vojvodine koristi se Zakon o komasaciji zemljišta NR Hrvatske.

6. Važnost provođenja postupka komasacije u našoj zemlji za unapređenje poljoprivrede. — Donošenjem Zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta izražava se sumnja u svrsishodnost i korisnost primjene Zakona o komasaciji zemljišta. Smatra se, da se svrha koja se postiže Zakonom o komasaciji zemljišta može postići provedbom zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta i primjenom drugih propisa kao arondacijom, kooperacijom i izgradnjom hidromelioracionih sistema. Osim toga smatra se, da je komasacija skupa operacija i ona jačanjem osjećaja za privatni posjed može biti samo smetnja socijalističkog preobražaja sela. Naprotiv praksa je pokazala da izražene sumnje nemaju naročitog osnova, i može se tvrditi, da je postupak komasacije za uređenje zemljišta i posjeda u našim uslovima jedna potrebna mjera. Baš za provedbu zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta komasacija može biti samo korisna mjera, a u pojedinim slučajevima pokazivati će se kao nužna prethodna operacija.

Postupak komasacije kod nas ne provodi se samo radi komasiranja i osposobljavanja individualnih posjeda kao samostalnih proizvodnih poljoprivrednih jedinica, kao što je to sistem u kapitalističkim zemljama. Naprotiv komasacioni postupak se primjenjuje zbog stvaranja većih državnih posjeda i uslova njihovog osposobljavanja za modernu poljoprivrednu proizvodnju. Prema tome za provedbu postupka komasacije kod nas više je zainteresirana država nego individualni interesenti. Država je naročito interesirana radi sređivanja i arondacije neorganiziranog zemljišnog fonda općenarodne imovine i njenog povećanja, radi mogućnosti primjene kooperacije sa individualnim posjednicima zbog stvaranja uslova za uvođenje i razvijanje socijalističkih produkcionih odnosa u poljoprivrednoj proizvodnji, te radi izrade državnog premjera postupkom komasacije. Komasiranje individualnih posjeda je drugoraz-

rednog značaja i više kao posljedica rješavanja onih problema od interesa za zajednicu.

Kao što je već napomenuto većinu zemljišta općenarodne imovine, koje je postalo društvena svojina nakon drugog svjetskog rata sastoji se od raznolikih parcela, koje su rascjepkane, razasute, pomiješane sa parcelama privatnog posjeda, bez ekonomičnog pristupa, na različitim udaljenostima od ekonomskog dvorišta poljoprivredne organizacije. Slično stanje je i kod individualnih posjeda. Postupak komasacije je najpogodnija mjera za arondaciju ovakvih parcela i formiranje posjeda na kojima se može organizirati ekonomična i racionalna poljoprivredna proizvodnja. U postupku komasacije omogućuje se bolje zaokruženje i smještaj, odnosno pogodnije stvaranje blokova zemljišta u društvenom vlasništvu, nego što se to može postići arondacijom zemljišta, uz uvjete koje postavlja Zakon o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta. U komasaciji nije potreban neki određeni postotak zemljišta društvenog vlasništva u pojedinom potezu radi mogućnosti njegove arondacije.

Isto tako postupak komasacije naročito je povoljan radi povećavanja zemljišnog fonda općenarodne imovine. Pronalaženjem uzurpiranih površina, plaćanje troškova komasacije i melioracije zemljom, koja daju individualni posjednici a preuzima država, kupovanje zemlje od individualnih posjednika, dobivaju se velike površine zemlje, koja se dodaje postojećem zemljišnom fondu općenarodne imovine i zajedno se formira u nove odgovarajuće blokove.

Postupak komasacije također je povoljan za razvoj kooperacije između zadruga i pojedinih individualnih posjednika, time da se posjedi privatnika, koji žele stupiti u kooperaciju nadjeljuju uz blokove općenarodne imovine. Za one individualne posjednike, koji se naknadno prijave za kooperaciju, ona će se moći mnogo uspješnije da provede, jer se u kooperaciju unose veći komasirani posjedi. U slučaju da komasacija nije provedena iako se u kooperaciju unose male nepravilne i razbacane parcele, tada zadruge imaju manje interesa za kooperaciju. Unosom ovakvih posjeda u kooperaciju, u obliku zakupa, zakupnina je mnogo manja radi većih proizvodnih troškova. Unošenjem u kooperaciju biti će mnogo veći, jer će proizvodni troškovi biti manji, a zakupnina veća. Na području kotara Vinkovci i Slavonski Brod praksa je pokazala da se kooperacija mnogo lakše i brže razvija u selima gdje je provedena komasacija. Kooperacija će se kod nas naročito na komasiranim područjima sve više razvijati jer pojedini individualni posjednici, radi malih površina svojih posjeda, nemaju mogućnosti da osiguravaju primjenu mehanizacije, agrotehnike, kemizacije i drugih potrebnih mjera, koje traži moderna poljoprivredna proizvodnja.

Kooperacija kod nas je ekonomska mjera zasnovana na dobrovoljnosti, koja je od interesa za kooperante i od općeg interesa. Svrha joj je intenzivnija obrada zemljišta i polučivanje većih poljoprivrednih prinosa, te radi stvaranja uslova za uvađanje i razvijanje socijalističkih produkcionih odnosa u poljoprivrednoj proizvodnji.

Postupkom komasacije oslobađaju se površine pod međama i zarštenostima uz niz rascjepkanih i razbacanih parcela. U krajevima gdje

je usitnjenost i zaraštenost veća, te površine znaju biti i do 10% od ukupne obradive površine. Oslobođanjem ovih površina postiže se znatna korist.

Provedbom komasacije stvara se istovremeno novi državni premjer za područja koja se komasiraju. Za državu je to pitanje od naročito značaja, jer je postojeći državni premjer rađen još za vrijeme stare austro-ugarske monarhije. Star je preko 100 godina, tako da su katastarski planovi i drugi operati potpuno dotrajali i ne mogu više služiti kao osnov za održavanje premjera i katastra zemljišta niti za potrebe privrede i armije. Stvaranje državnog premjera putem komasacije je povoljno radi toga što se dobivaju novi planovi sa mnogo manje parcela, te je njihovo održavanje mnogo ekonomičnije, a prikazuje najnovije stanje u naravi.

U postupku komasacije primjenjuju se svi potrebni tehnički zahvati, koji imaju za svrhu saniranje poljoprivrednog zemljišta i stvaranje uslova za modernu poljoprivrednu proizvodnju. Postupkom koji se primjenjuje u našim uslovima osim arondacije razasutih, rascjepkanih i izmješanih zemljišnih parcela rješavaju se na dotičnom zemljištu i slijedeći zadaci:

1. sređivanje prava vezanih uz zemljište
2. ispravak svih nepravilnih granica
3. razgraničenje šumskog od poljoprivrednog zemljišta
4. projektiranje i izvođenje potrebne kanalske i putne mreže
5. projektiranje novih tabla
6. regulacija i asanacija naselja

U vezi sa komasacijom usklađuje se faktično stanje posjedovanja sa stanjem u zemljišnim knjigama i sređuju se prava vezana na zemljište, koje je predmet komasacije. Redovno postoje dosta velika neslaganja, koja su nastajala vremenom, radi toga što promjene, koje su se zbivale na terenu nisu istovremeno registrirane u zemljišnim knjigama. To su razne kupoprodaje, ostavine, potajne diobe, nasljeđa i sl. Naročito je tu važno pravno sređivanje zemljišta u društvenom vlasništvu, obzirom na skrivene površine tog zemljišta, od kojega zajednica do izvedbe komasacije nije imala nikakove koristi. Te površine znaju biti znatnije, što se pokazalo u provedbi komasacije na području kotara Vinkovci i Slavonski Brod. U postupku komasacije te uzurpirane površine izdvajaju se od dosadanih posjednika i dodaju zemljišnom fondu općenarodne imovine.

Pri provedbi komasacije zemljišta vrše se ispravke nepravilnih graničnih linija komasacionog područja i nepravilnih graničnih linija unutar komasacionog područja (šume, voćnjaci, saobraćajnice i dr.). Svrha ovih ispravaka je da se dobiju pravilni geometrijski oblici novih tabla i pravilniji posjedi radi ekonomičnijeg poljoprivrednog iskorištavanja.

U našoj zemlji u najnovije vrijeme provodi se akcija za osnivanje plantažnih šumskih područja za uzgoj brzorastućih šumskih kultura. Postupak komasacije je najpovoljniji momenat za osiguranje odgovarajućeg zemljišta za ove šume razgraničenjem šumskog od poljoprivrednog zemljišta, prema predviđanim planovima dotičnih područja.

Pri tome može doći u obzir ispravak nepravilnih granica. Između postojećih šumskih i poljoprivrednih površina, uklanjanja enklava i poluenklava iz šumskog odnosno poljoprivrednog zemljišta, osiguranje novih odgovarajućih površina za šumska područja i obrnuto napuštanje postojećih šumskih područja, ako nisu pogodna za razvoj šuma, osiguranje mjesta za šumske zaštitne pojaseve i sl.

Pitanje provedbe detaljnih tehničkih melioracija zemljišta danas je kod nas vrlo važno pitanje na sektoru poljoprivrede, radi stvaranja uslova na zemljištu za mogućnost njegovog intenzivnijeg iskorištavanja. U širem zaobalju većih rijeka i njenih pritoka naročito je aktuelno pitanje detaljne odvodnje podvodnih zemljišta. Ako bi se ovakovi meliorativni sistem izvodio bez komasacija na osnovu Zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta, veliki broj postojećih parcela biti će isprespjecan većim ili manjim kanalima. Posjednici preko čijih parcela će biti iskopani kanali, ostati će bez znatnijeg dijela zemlje i biti će osjetljivo pogodeni. Postojeći posjedi još više će se rascjepkati i usitnjavati i stvarati će se mnogi dijelovi parcela, koji će biti malih površina i nepravilnih oblika za daljnje obrađivanje nepodesni. Osim toga izgradnja melioracionih sistema bez komasacije skupa je operacija, jer se mora izvršiti potrebna eksproprijacija zemljišta i bila bi otežana raznim smetnjama posjedovnih odnosa na terenu. Mnoge presječene parcele ostaju bez pristupnih puteva.

Sve se ovo može izbjeći, ako se provedba melioracionih sistema povezuje sa provedbom postupka komasacije. Izbjegao bi se postupak eksproprijacije odnosno arondacije i otpali bi troškovi naknade za zemlju upotrebljenu za kanale meliorativnog sistema.

Po odredbama Zakona o komasaciji zemljišta za zemljište potrebno za ovakove i slične svrhe (gospodarske, kulturno-prosvjetne, zdravstvene, upravne, društvene, fiskulturne i druge) ne plaća se učesnicima komasacije nikakova naknada, niti oni to zahtijevaju. Vrijednost zemljišta za te potrebe oduzima se od svih učesnika proporcionalno vrijednostima posjeda unijetih u komasaciju, tako da su svi ravnomjerno opterećeni, a ne samo pojedinci kako je u postupku eksproprijacije.

U postupku komasacije isto tako, za cijelo područje obuhvaćeno komasacijom, vrši se projektiranje i trasiranje nove putne mreže tranzitnog i lokalnog značaja, oslanjajući se na postojeće saobraćajne objekte i na postojeću i novoprojektiranu mrežu kanala. Svaki komasirani posjed dobiva neposredni putni pristup i time otpadaju mnogi budući posjedovni sporovi. Treba težiti da pojedina područja komasacione gromade budu najkraćim putevima vezana sa naseljem kao mjestom stalnog stanovanja. Naročito treba nastojati da blokovi općenarodne imovine budu naiekonomičnije vezani sa svojim ekonomskim dvorištem. Kod puteva je još važno da oni prolaze najsigurnijim terenima, tako da su u svako vrijeme prohodni.

Za smještaj komasiranih posjeda formiraju se prethodno nove table. One su pretežno ograničene novim kanalima i putevima. Treba nastojati da table imaju što pravilniji oblik radi formiranja pravilnih komasiranih posjeda i ekonomične obrade zemljišta. Radi toga kod projektiranja kanalske i putne mreže mora se voditi računa o formiranju ovih pravilnih oblika. Širine tabla ovise o udaljenosti kanala, načinu obrade zemljišta

(mehanizacija, sprega, ručni rad) te o veličini i obliku posjeda, koji se trebaju smještati u pojedine table. U prilogu broj 1 i 2 gdje je grafički prikazano stanje prije i poslije komasacije vidljivo je na koji se način kod nas rješavaju ta pitanja, a osobito pitajne sređivanja poljoprivrednog zemljišta društvene imovine.

Sa tehničkim uređenjem poljoprivrednog zemljišta i posjeda, sa uređenjima državnih i zadružnih imanja narodni odbori su vrlo zainteresirani. Oni zastupaju postupak komasacije, jer se tim putem može najbolje, najlakše i najradikalnije rješavati problematika izvjesnih poljoprivrednih područja. Sva druga rješenja su polovična i ne donose onu svrhu, koju se želi postići za potpuno saniranje zemljišta.

Postupak komasacije je povoljan i radi toga što se njim mogu kompleksno rješavati problemi i to način, kako najbolje odgovara našem razvoju. Važno je da sva tehnička rješenja, koja su moguća, budu u skladu sa političko-ekonomskim programom za naša sela.

Krivo je shvaćanje da postupak komasacije ima jedinu svrhu arondiranje individualnih posjeda i kroz to jačanje osjećaja veće stabilnosti tih posjeda. Kao što je već rečeno komasiranje posjeda individualnih učesnika je od drugorazredne važnosti, a mišljenje da se tim pojačava osjećaj za stabiliziranje individualnih posjeda nema kod nas nikakvog osnova. Komasiranjem individualnih posjeda jedino se momentano polučuje ekonomičnije i lakše obrađivanje zemljišta, u sklopu općeg tehničkog uređenja poljoprivrednog zemljišta, a što je u skladu sa programom razvoja i unapređenja poljoprivredne proizvodnje. Daleko važnije od toga je što se postupkom komasacije dobiva mogućnost osnovnog projektiranja (kanalska i putna mreža, nove table, regulacija i asanacija naselja, uređenje državnih i zadružnih poljoprivrednih imanja) koji tehnički zahvati moraju biti u skladu sa perspektivnim razvojem poljoprivrede. Nestankom granica privatnih posjeda, svi ovi izvršeni radovi ostaju kao neophodno potrebno socijalističkoj poljoprivredi Sve što se u tome smislu napravi samo može biti korisno za brži razvoj socijalističke poljoprivrede.

Kako se ovdje radi o projektiranju na poljoprivrednom zemljištu, što ima za posljedicu promjene na zemljištu u geografskom i položajnom smislu, to će vidno mjesto na ovome području djelatnosti imati geodetski stručnjaci. Prema tome i program izobrazbe geodetskih stručnjaka treba da bude u tome smislu, da mogu preuzimati i kompleksno rješavati problematiku poljoprivrednih područja.

Od 1955. godine do danas na području NRH otvoren je postupak komasacije u 50 kat. općina — komasacionih gromada na površini od 86.000 ha.

Od toga je postupak završen u 31 kat. općini u površini od 54.000 ha, a ostali dio biti će završen do konca ove godine. Radovi se vrše na području kotara Vinkovci, Sl. Brod, Virovitica, Kutina, Sisak, Zagreb, te područja Sinjsko Polje, rijeke Krapine i Istre. Do sada najveći dio radova izvršen je na području kotara Vinkovci i Sl. Brod. Tu su postignuti naročito veliki rezultati na uređenju općenarodne imovine i njenom povećanju.

Narodni odbori kotara Vinkovci i Sl. Brod donijeli su planove za uređenje poljoprivrednog zemljišta i posjeda na cijelim područjima svo-

jih narodnih odbora i to postupkom komasacije. Radovi su u toku i može se očekivati da će plan biti realiziran za nekoliko godina.

Isto žele poduzeti NOK-a Osijek, Virovitica, Kutina i drugi uvidjevši koristi, koje se polučuju ovim zahvatima za unapređivanje poljoprivrede.

7. Izmjera i regulacija naselja. — U postupku komasacije kod nas se obavezno vrši nova izmjera, regulacija i asanacija naselja, koja se nalaze unutar komasacionog područja. Naselja na području naše zemlje razvijala su se dosta neplanski, pa je njihovo uređenje i regulacija važna radnja, radi uklanjanja postojećih nedostataka i usmjeravanje njihovog daljnjeg razvoja.

Pod pojmom sela u širem smislu smatra se izgrađeno naselje u kojem žive stanovnici koji obrađuju zemljište, koje se nalazi u njegovoj okolini. Pod utjecajem pojedinih historijskih epoha i drugih okolnosti formirali su se na našem području nekoliko tipova sela i to:

a) ušoreni tip sela, kod kojega su kuće i gospodarske zgrade jedna od druge zbijene na manjem prostoru. Ovakovi tipovi sela nalaze se pretežno u ravninama uz važnije saobraćajnice i tokove većih i manjih vodotoka. Ovaj tip sela nastajao je u novije vrijeme.

b) rasiyani tip sela, koji se pretežno nalazi na brdovitim područjima. Njihov nastanak uslovljen je konfiguracijom zemljišta te slabom prohodnošću i plodnošću zemljišta,

c) razvučeni tip sela, kod kojega su kuće i gospodarske zgrade razvučene uz glavne ceste. Između pojedinih kuća često se nalaze neizgrađeni prostori, koji se poljoprivredno iskorišćuju,

d) tip zaseoka, to su manje skupine kuća i gospodarske zgrade, koje su odvojene od matičnog sela i od njega znaju biti udaljeni i po nekoliko km. Na području pojedinih kat. općina znade biti više ovakovih zaseoka.

Uređenje sela ne može se rješavati samo određenim tehničkim šablonama i formulama za razliku od urbanističkog rješavanja gradskih područja. Svako selo ima svojih specifičnih uslova života o čemu treba voditi računa pri njegovom uređenju. Uređenje sela ne može se rješavati niti samo sa stanovišta skupnog stanovanja, kao što je slučaj kod rješavanja gradskih područja. Uređenje sela i usmjeravanje njegove izgradnje mora biti u uskoj povezanosti s okolnim zemljištem. Radi toga uređenje naselja sa uređenjem okolnog poljoprivrednog zemljišta čine jednu cjelinu u smislu rješavanja komunikacija, oplovnih recipijenata, i drugih problema, koji su s tim u najužoj vezi. Razvoj lokalne prerađivačke industrije i potreba njenog smještaja imati će jačeg utjecaja na nužnost svestranijeg i intenzivnijeg proučavanja uređenja naselja. Ova vrst investiranja utjecati će na promjenu načina života seoskog stanovništva, čime će se ubrzavati proces likvidiranja razlika između grada i sela.

Kod regulacije i uređenja sela treba nastojati da se stvaraju uslovi za formiranje pravilnih ušorenih naselja iz društveno-političkih razloga, te radi jeftinije i ekonomičnije izgradnje potrebnih komunalnih uređaja (saobraćaj, elektrifikacija, vodovod i dr.).

Prema tome planom regulacije sela treba da se zahvate slijedeći zadaci: osnivanje novih i korekcija postojećih nepravilnih potkućnica, osiguranje potrebnih površina i lokacija za smještaj javnih, kulturnih, pro-

svjetnih i drugih objekata, čija se izgradnja predviđa na području dotičnog naselja, osnivanje novih potkućnica za potrebe pojedinih interesenata, asanacija naselja i druge potrebne mjere.

Plan za regulaciju naselja treba da bude tako postavljen, obzirom na veličinu i smještaj pojedinih lokacija, da perspektivno odgovara i uslovima potpune kolektivizacije poljoprivrede.

Postupak komasacije ima veliku prednost što se bez poteškoća svi ti zahvati mogu realizirati, kada se i područje sela nalazi u postupku komasacije. Sve razlike u vrijednosti zemljišta koje nastaju nakon uređenja naselja izravnavaju se sa vrijednostima ostalih zemljišta van naselja. U tu svrhu potrebno je da se procjenom što tačnije utvrde omjeri vrijednosti jednih i drugih zemljišta, kako ne bi dolazilo do neopravdanih koristi ili oštećenja pojedinih interesenata.

U prilogima br. 3 i 4 gdje je prikazano stanje prije i poslije regulacije vidljivo je na koji način se vrši regulacija i uređenje područja naselja u vezi sa komasacijom.

8. Geodetske ustanove i organizacije, koje izvode tehničke radove, njihov status i problematika. — Na ovome sektoru rada danas kod nas djeluju slijedeće geodetske ustanove i organizacije:

- Tehnički biro za komasacije u NRH u Zagrebu
Osnivač je poljoprivredno-šumarska komora NRH
- Komasoni tehnički ured NOG-a Zagreba u Zagrebu
- Tehnički ured za agrarne operacije i melioracije zemljišta u Sl. Brodu. Osnivač NOK-a Sl. Brod
- Biro za komasacije i melioracije u Virovitici
Osnivač NOK-a Virovitica
- Ured za geodetsko-tehnički poslove u Puli, osnivač NOK-a Pula
- Tehnički komasoni ured poplavnog područja rijeke Krapine, pri Vodnoj zajednici »Krapina« u Kupljenovu.

Sve ove organizacije imaju pokraj geodetskih radova i nadležnost za projektiranje i izvođenje tehničkih melioracija zemljišta, regulacije naselja i djeluju kao ustanove sa samostalnim financiranjem.

Osim ovih organizacija na izvođenju geodetsko-tehničkih radova u postupku komasacije sudjeluju još i operativne organizacije Geodetske uprave NRH, Uredi za novu izmjeru zemljišta u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku.

U NR Sloveniji postoji jedna grupa geodetskih stručnjaka pri Združnom savezu u Ljubljani koji izvodi radove u vezi sa uređivanjem zemljišta općenarodne imovine.

U APV postoji sekcija Geodetske uprave APV sa sjedištem u Rumi, koja izvodi geodetsko-tehničke radove u postupku komasacije na području Srijema.

Na ostalim područjima naše zemlje nije organizirana ova vrsta djelatnosti.

Ove organizacije koje djeluju kao samostalne ustanove na području NR Hrvatske još nisu dovoljno sređene i organizirane. Glavni problemi su:

- a) nedostatak odgovarajućih stručnih kadrova
- b) financiranje radova.

Još ni jedna od ovih ustanova nema odgovarajućeg broja stručnih kadrova, a naročito geodetskih inženjera, koji trebaju biti nosioci ove vrste djelatnosti. To su uglavnom razlozi da se ove organizacije ne mogu bolje razvijati niti mogu potpuno ulaziti u kompleksno rješavanje svih zadataka određenih poljoprivrednih reona. Brže stvaranje visokokvalificiranih kadrova i sve veća potreba za kompleksnijim rješavanjem ovih radova stvarati će se uslovi za učvršćenje ovih organizacija i njihov bolji rad.

Isto tako ima dosta poteškoća u financiranju izvršenja radova. Zadnjih godina dodjeljivani su krediti iz općeg investicionog fonda za izvršenje ovih radova na osnovu izrađenih investicionih programa. Već se počinju osjećati zastoji u odobravanju kredita, što sve otežavajuće djeluje na rad ovih organizacija. Nadležni narodni odbori poduzimaju sve moguće mjere i pomažu rad ovih organizacija, jer su naročito zainteresirani sa rezultatima njihovog rada.

„ASTRA CIPELE” proizvod tvornice obuće i pogonskog remenja Zagreb, nudi svojim potrošačima za proljeće i ljeto najkvalitetnije, muške, ženske i dječije cipele najnovih modela i boja uz vrlo pristupačne cijene. Svū obuću možete dobiti u našim vlastitim prodavaonicama, koje imamo u svim većim mjestima Jugoslavije.

Posjetite nas bez obaveze na kupnju!
»A s t r a c i p e l e« za svaku nogu!